

Трудот на З. Р. — Николовска, всушност, претставува соопштение за резултатите од последните проучувања на иконостасот при манастирот во Карпино од XVI-от век. Проучувањата биле започнати врз двата иконостасни фриза од олтарната преграда на црквата Воведение (што се наоѓа над селото Орах, недалеку од Куманово), кои во својата колекција ги поседува Археолошкиот музеј на Македонија — Скопје, уште пред Втората светска војна. Истите биле продолжение на лице место врз останатите делови на иконостасот во црквата при манастирскиот комплекс во Карпино. Врз основа на овие проучувања, авторот констатира дека карпиновскиот иконостас е составен од шест дела во кои се поместени композиции со сцени од Новиот завет. Значаен момент во трудот на З. Р. — Николовска е констатацијата дека уметничката екипа што го изработила овој иконостас, на високо уметничко ниво и со збогатени содржини во композициите, работела исто така и при манастирот во Лесново.

Денес овој иконостас е реконструиран, така што како целина претставува посебен интерес за развитокот на науката која го третира проблемот на високиот иконостас кај нас, и на Балканот.

Резимирајќи ги презентираниите прикази, како и останатите соопштенија во сите пет Секции, можеме да констатираме дека XV-от Меѓународен византинолошки конгрес во Атина ја реализираше амбицијата за доследна застапеност на поливалентните „национални“ култури кои се развивале во рамките на византиската доминација. Македонската и југословенската наука перманентно ги дополнуваат сознанијата за хуманитарните вредности-настанати на сопственото подрачје, т.е. оние вредности со кои се заокружува битието на византиско-словенската цивилизација. Завршувајќи го овој приказ, секако треба да истакнеме дека ваквата разновидност на застапените дисциплини сведочи за комплексноста на истражувачките тенденции-кон сознанијата за византискиот свет во целост, и настојувањата на Конгресот да ги синтетизира истите.

Трајан ВИТЛАРСКИ

„ЖИВОТ И ДЕЛО МОШЕ ПИЈАДЕ“

Научен собир одржан од 16 до 18 март 1977 год. во Белград

Овој научен собир го организира Претседателството на Народното собрание на Социјалистичка Федеративна Република Југославија и Институтот за современа историја во Белград.

На собирот беа поднесени експозеа од 36 реферати, во кои беше

осветлена личноста и долгогодишната разновидна дејност на овој наш голем револуционер, комунист, публицист, уметник, креатор на новата народна власт во слободна Југославија, истакнат државник и политичар. Моша Пијаде оствари една богата творечка дејност во повеќе об-

ласти од нашиот општествено-политички и културен живот. Токму поради тоа на овој собир учествуваа работници од повеќе научни области, културни работници и негови блиски соборци и соработници.

На 16 март 1977 година во 11 часот Научниот собир го отвори претседателот на Одборот за подготвување и одржување на собирот, д-р Перо Дамјановиќ. Тој најнапред ги поздравил претседателот на Народното собрание на СФРЈ, Киро Глигоров, и останатите гости и учесници на собирот. Истиот ден претпадне д-р Перо Дамјановиќ поднесе уведен реферат на тема „О значају изучавања дела Моше Пијаде“. Во него тој се осврнал на личноста и целокупното дело на Моша Пијаде. При тоа тој истакнал дека Моша Пијаде беше еден од најдоследните наши револуционери, кој не знаеше за повлекување и колебање и во најтешките моменти. Кај него постоеше едно постојано бунтарство. Тој не се помируваше со постојаниот поредок во стара Југославија, се трудеше да пронајде најдобри методи и средства за реализација на социјалистичко-комунистичките идеали. Во текот на Народно-ослободителната борба и Социјалистичката револуција тој стана автор на првите законски акти за организирање на новата народна власт. По ослободувањето, се зафаќаше со решавање на клучните прашања од нашиот општествено-политички живот и развојот на социјалистичкото општество во нашата земја. Беше еден од најдоследните комунисти и револуционери кои одлучно станаа во одбрана на автентичноста на нашата Револуција во време на Коминформскиот напад на Југославија. На крајот д-р Перо Дамјановиќ истакнал де-

ка нашата историска и другите општествени науки, треба да го проучат целокупниот опус на Моша Пијаде, а посебно она што е трајно во неговото дело.

Сестраната активност на Моша Пијаде во периодот од создавањето на Кр. СХС до неговото апсење во февруари 1925 година, беше разгледана во следниве реферати: Моша Пијаде и раднички покрет у Војводини 1918—1925 године, др Миленко Палиќ; Моша Пијаде о Македонији и о македонском питању 1918—1925 године, м-р Даринка Пачемска; Моша Пијаде и дискусија у Партији 1923 године, Франце Клопчич; Допринос Моше Пијаде борби против политичког поредка у Краљевини СХС; др. Бранислав Глигоријевиќ; Моша Пијаде као оснивач „Комуниста“, мр. Живомир Станковиќ.

Извесен број реферати беа посветени на неговата публицистичка, преветувачка, организаторска, идеолошка и др. активност во Сремско-Митровичката и Лепоглавската робијашница и во Билечкиот Логор. Тие реферати беа: Улога Моше Пијаде у формирању кадрова КПЈ, Родољуб Чолаковиќ; Елементи синтезе у историји КПЈ писаној у Казниони Сремска Митровица, др Смиљана Ѓуровиќ; Моша Пијаде на робији, Радивој Давидовиќ; Моша Пијаде и Билечки Логор, др Славољуб Цветковиќ.

Големият интерес на Моша Пијаде за националното прашање во стара Југославија, еволуирањето на неговите сфаќања и ставови за суштината на тоа прашање и за патштатата за неговото најправилно решавање, како и неговиот придонес за доследното применување на принципот за рамноправноста на сите народи и национални малцинства

во Југославија во времето на изградбањето на новата народна власт во текот на НОБ и НР и некои други прашања поврзани со гореспоменатото, беа разработени и изнесени во следниве реферати: Допринос Моше Пијаде решавању националног питања у Југославији, др Коча Јончиќ; Моша Пијаде за афирмацију македонске националне индивидуалности, академик Михаило Апостолски; Социјалистички покрет и национални односи у Босни и Херцеговини у радовима Моше Пијаде, др Енвер Реџиќ; Гледање Моше Пијаде на национално питање у Босни и Херцеговини, Касим Суљевиќ; Моша Пијаде као ствараоц темела нашег самоуправног права и борац за једнакоправност Рома, др Ванек Шифтар.

Сликарска и публицистичко-новинарската активност на Моша Пијаде беше осветлена делумно во рефератите: Моша Пијаде аутор сатиричне песме Мартовска револуција, Франце Филипич; Моша Пијаде сатиричар и хумориста, Драгица Чолаковиќ; Моша Пијаде сликар, Вера Ристиќ; Мошино схватање ангажованог новинарства, др Здравко Лековиќ.

Сепак најголем број реферати беа посветени на дејноста на Моша Пијаде во време на НОБ и Социјалистичката револуција, а посебно на неговата улога во изготвувањето на законските акти врз кои се создаваа и работеа првите органи на народната власт. Револуцијата му ја довери задачата да биде еден од првите наши законодавци, а таков остана и по завршувањето на НОБ во време на изградбата на нашето соција-

листичко општество. Тоа беа рефератите на: др Душко Живковиќ, Моша Пијаде и Фочански прописи; др Ѓуро Вујевиќ, Моша Пијаде у Црној Гори 1941—1942 године; Слободан Милошевиќ, Делатност Моше Пијаде на организацији партизанске позадине на слободној територији са седиштем у Фочи; др Зоран Лакиќ Фочански прописи и Февруарско упутство Главног НОО за Дрну Гору и Боку 1942 године о организацији народне власти; др Јован Бојовиќ, Моша Пијаде на Жабљаку 1942 године; Јово Михаљевиќ, Моша Пијаде и одлуке АВНОЈ-а; Михаел Соболевски, Моша Пијаде и изградба народне власти у Хрватској; академик Јован Ѓорѓевиќ, Моша Пијаде градитељ скупштинског система и законодавства; Евгени Димитров, Допринос Моше Пијаде у изградњи Југословенске федерације; Слободан Нешовиќ, Моша Пијаде и јавност скупштинског рада; мр Борис Буклијаш, Моша Пијаде и закон о НОО (1946); и рефератот поднесен од др Лео Гершковиќ.

Мошне разновидна и богата беше дејноста на Моша Пијаде по успешно завршената НОБ и Социјалистичката револуција. Сè до неговата смрт тој и остана верен на Револуцијата, беше непоколеблив бранител на нејзината автентичност и на патот што го избраа КПЈ и народите на Југославија за изградба на социјалистичкото општество кај нас. Во следните неколку реферати беа опфатени само аспекти од неговата дејност во овој период: Политичка мисао Моше Пијаде, др Душан Биланчиќ; Моша Пијаде о односима у

послератном свету, са посебним освртом на Париску мировну конференцију, др Смиља Аврамов; Неки аспекти дјелатности Моше Пијаде у току сукоба КПЈ са Инфорбироом, др Радован Радоњиќ; Народни фронт у време Информбироа и Моша Пијаде, Бранислав Илиќ.

Рефератот на академикот Душан Недељковиќ, Моша Пијаде марксиста на делу, беше посветен на целокупната дејност на Моша Пијаде како доследен приврзаник и пропа-

гатор на марксистичко-ленинистичкото учење, преведувач на делата на класиците на марксизмот и на други прашања поврзани со оваа негова активност.

Дискусијата што се водеше по ислушаните реферати претпладне и попладне исто така беше мошне интересна и придонесе за подобро расветлување на некои моменти од животот и дејноста на Моша Пијаде.

М-р Даринка ПАЧЕМСКА